

НОВІТНІ АРХІВНІ ТЕХНОЛОГІЇ І ПРАКТИКИ

DOI 10.47315/archives2024.341.089
УДК 930.253(477.53):004.91

Людмила Чередник
кандидатка філологічних наук,
доцентка,
доцентка кафедри українознавства,
культури та документознавства,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9589-8041>

Юлія Лобас
головна архівістка
відділу організаційної та кадрової роботи,
Державний архів Полтавської області
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0337-5854>

УПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ МЕРЕЖІ ДОСТУПУ ДО ДОКУМЕНТІВ У ДЕРЖАВНОМУ АРХІВІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. **Мета статті** — аналіз процесу впровадження програмного комплексу (ПК) «Archium» у діяльність Державного архіву Полтавської області. **Методологія дослідження** базується на аналітико-синтетичній та практичній роботі із застосуванням методів аналізу і синтезу, теоретичного узагальнення, систематизації наукових і практичних даних. **Наукова новизна**

© Л. Чередник, Ю. Лобас, 2024

полягає у вивченні й узагальненні передового досвіду інформатизації архіву, що здійснювався під час процесу впровадження нових сучасних інформаційних продуктів у його діяльність. **Перспективи подальших студіювань** стосуються здійснення порівняльного аналізу характеру наповнення Міжархівного пошукового порталу різними державними архівами та розроблення плану його інтеграції як вебресурсу до консолідуючих міжнародних порталів Європи. **Висновки.** Під час дослідження встановлено, що ПК «Archium» є надзвичайно важливим у реалізації стратегії інформатизації архівної галузі України, кінцева мета якого — створення єдиного дистанційного вікна доступу до документів НАФ, що становлять культурно-історичну спадщину держави. Програмний комплекс дозволяє створювати та представляти онлайн окремі документальні колекції, а також формувати комплексні електронні ресурси державних архівів значного обсягу. Його публічна частина, а саме Міжархівний пошуковий портал для користувачів є зручним вебресурсом пошуку ретроспективної документної інформації, а для фахівців — ваговою базою даних для повсякденної роботи. Упровадження ПК «Archium» у Держархіві Полтавської області уможливило реалізацію передового досвіду зарубіжних фахівців трансформаційних процесів у вітчизняну архівну галузь. Головний архів Полтавщини має високий відсоток оцифрованого довідкового апарату до архівних фондів, що дозволяє установі бути з-поміж провідних закладів країни. Використання інноваційного програмного продукту висуває потребу вдосконалення української законодавчої бази архівної галузі з урахуванням реалій сьогодення, вдосконалення можливостей інтерфейсу.

Ключові слова: архів; «Archium»; електронний інформаційний ресурс; цифровізація процесів архівної справи; інформаційний продукт.

Безупинна інформатизація всіх сфер життя в умовах глобалізованого суспільства вимагає використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та їх постійного оновлення. Трендом сьогодення стала потреба суспільства в швидкому та якісному доступі до інформації, що спонукає соціальні інститути до пошуку нових форм технологічного обслуговування, які б могли задовольнити користувачів. Стосується ця проблема й архівів, головним завданням яких є збереження для нащадків унікальних архівних документів.

Прикметно, що нині ситуація змінилася, й українські архіви, попри всі складнощі сучасної ситуації, крок за кроком упроваджують новітні технології в свою діяльність.

Також дієвою відповіддю на окреслені проблеми є розроблення централізованих або глобальних інформаційних систем відкритого доступу. Створення електронних інформаційних ресурсів (ЕІР) архівів, музеїв, бібліотек та їх інтеграція в єдиний інформаційний простір стає важливим завданням збереження і поширення історико-культурної спадщини людства в процесі розбудови глобального інформаційного простору. Відтак на державному та міжнародному рівні архівна галузь зреалізовує

потребу збереження і забезпечення вільного доступу до документів, що сприяє формуванню галузевого інформаційного середовища.

У контексті вирішення зазначених викликів вагомим значення набули наукові розробки сучасних дослідників, присвячені впровадженню технологій оцифрування документальної спадщини, організації її збереження з використанням інформаційно-пошукових систем, забезпеченню стандартизації для уможливлення інтеграційних процесів. Так, О. Гаранін проаналізував особливості формування нових форм джерел в умовах впровадження інформаційних технологій¹. В. Бездрабко вивчала готовність українських архівів до викликів, пов'язаних із впровадженням електронних архівів². Я. Калакура та М. Палієнко присвятили декілька статей з'ясуванню сутності електронного архівознавства як інноваційного концепту архівної науки і практики, який в умовах цифрового суспільства набуває пріоритетного значення³. О. Левчук провела комплексний аналіз електронних інформаційних ресурсів як важливої складової джерельної бази новітньої історії та об'єкта архівного зберігання в Україні, вивчення їх сутності та ролі в системі інформаційного забезпечення дослідницьких практик фахівців різних галузей знань⁴. Проблеми цифровізації архівних інформаційних ресурсів і можливості їх представлення в мережевому суспільстві розглянула І. Тюрменко⁵. Аналізу практичної діяльності щодо впровадження інформаційних технологій в архівній галузі присвячено розвідку Л. Чередник та І. Панченко, які обґрунтували важливість їх застосування та розглянули ці питання на прикладі досвіду роботи Державного архіву Полтавської області щодо збереження історико-культурної спадщини⁶.

Сьогодні з-поміж лідерів у створенні інтегрованих електронних ресурсів установ пам'яті на різних рівнях охоплення ретроспективної інформації відзначаємо країни Європи. На національному рівні інтеграцію зrealізовано у таких проєктах, як: Архіви Канади (Archives Canada); національні архіви Франції (National Archives of France) в межах програми

¹ Гаранін О. Я. Вплив інформаційних технологій на утворення нових форм архівних джерел // Архіви України. 2013. № 6(288). С. 86–94.

² Бездрабко В. В. Електронний архів : чи готові ми до нових викликів? // Інформація, комунікація, суспільство 2018 : матеріали 7-ї Міжнародної наукової конференції ІКС-2018 (17–19 травня 2018 р., м. Чинадієво). Львів, 2018. С. 123–124.

³ Калакура Я., Палієнко М. Концептуалізація електронного архівознавства в контексті цифровізації українського суспільства // Архіви України. 2021. № 3(328). С. 36–65.

⁴ Левчук О. Архівні електронні інформаційні ресурси як джерело історичної інформації // Архіви України. 2020. № 4(325). С. 52–72.

⁵ Тюрменко І. Історико-культурна спадщина на вебсайтах системи державних архівів областей України : стратегія доступу // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. 2016. № 3. С. 70–75.

⁶ Чередник Л., Панченко І. Упровадження новітніх інформаційних технологій у Державному архіві Полтавської області // Архіви України. 2023. № 3(336). С. 74–86.

VITAM проєкту ADAMANT; Німецький портал бібліотек, архівів, музеїв (Bibliotheken, Archives, Museums/BAM), що згодом увійшов до Цифрової бібліотеки Німеччини (Deutsche Digitale Bibliothek / DDL); Електронна спадщина Литви (E-Paveldas) та інші. Архівний портал Європи (Archives Portal Europe) є прикладом інтеграції архівних ЕІР на міжнародному рівні й виступає т. зв. транснаціональним архівним агрегатором.

Саме репрезентація архівних інформаційних ресурсів у мережі «Інтернет» характеризує діяльність архівів у контексті розвитку відкритого інформаційного суспільства. Інтеграція цих ресурсів усередині країни та на міжнародному рівні зумовлює подальший розвиток процесів інформатизації суспільства, який можливий за рахунок цифровізації культурної спадщини та тісної міждисциплінарної взаємодії методик, що описують і здійснюють репрезентацію ретроспективних документальних джерел. Так, у статті «Збереження цифрової культурної спадщини — імператив XXI століття (за документами ЮНЕСКО і Європейського Союзу)» Л. Приходько акцентує, що «нині особливої актуальності набуває формування стратегії переходу від пасивного нагромадження інформаційних ресурсів до перетворення їх в цілісну і доступну для користування з урахуванням найперспективніших трендів інформаційних технологій ефективну «систему знань»⁷.

Відомо, що системна раціоналізація використання масивів інформації потребує збільшення затрачених ресурсів для їх оброблення та створення для цього спеціальних комп'ютерних програм. Це безпосередньо впливає на архівні установи, та, як зазначає І. Довжук, трансформує їх на соціальні інституції, «які з пасивних зберігачів документальних масивів перетворюються в установи, що спрямовують свою діяльність на активізацію доступу до інформаційних ресурсів історико-культурної спадщини»⁸.

Самі архіви, за твердженням Л. Божук, потрактовують власні інформаційні ресурси як «організаційно впорядковані сукупності ретроспективних документів у традиційній та електронній формі, функцією яких є зберігання, пошук та видавання архівної інформації»⁹. О. Рибачок звертає увагу, що «основним напрямом процесу створення інтегрованих цифрових ресурсів, як на міжнародному, так і на національному рівнях є стан-

⁷ Приходько Л. Ф. Збереження цифрової культурної спадщини — імператив XXI століття (за документами ЮНЕСКО і Європейського Союзу) // Архіви України. 2019. № 2(319). С. 67–92.

⁸ Довжук І. Інформатизація архівної справи та використання інформаційних ресурсів НАФ України // Соціум. Документ. Комунікація. 2019. № 7. С. 68–81.

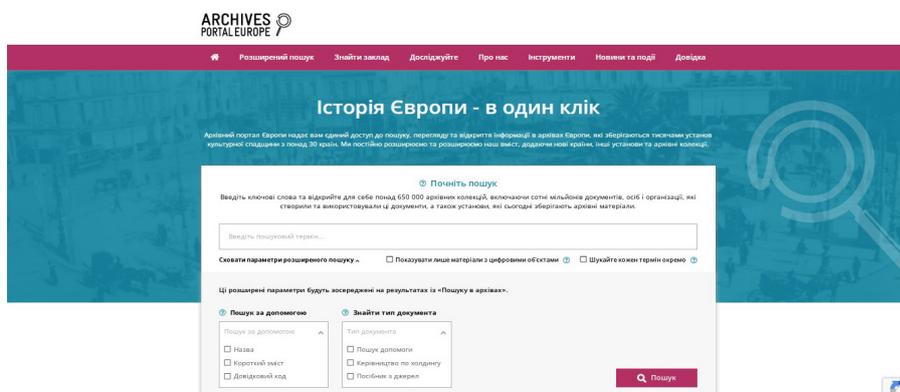
⁹ Божук Л. Особливості здійснення інформаційно-аналітичної діяльності в архівній сфері // Сімнадцять джерелознавчі читання, присвячені 150-річчю з дня народження Михайла Грушевського : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (16 листоп. 2016 р., м. Київ). Київ, 2016. С. 114–116.

дартизація всіх процесів описування (каталогізація), оцифрування, забезпечення збереженості й організації доступу до документної інформації»¹⁰.

В Україні в 2020 р. було презентовано новий комплексний електронний ресурс Центрального державного архіву громадських об'єднань України (нині — Центральний державний архів громадських об'єднань та українці) «Archium/Архіум», що дозволяє створювати та представляти онлайн окремі документальні колекції, а також формувати комплексні електронні ресурси державних архівів значного обсягу.

Метою нашого дослідження є вивчення досвіду впровадження комплексної інформаційної системи «Archium» у діяльність Держархіву Полтавської області як інноваційного засобу збереження та удосупнення архівної культурної спадщини.

Варто зазначити, що сама ідея створення порталу спрямована на оприлюднення в межах єдиного проекту колекції архівних документів з історії Європейських держав. У 2020 р. Державна архівна служба України (далі — Укрдержархів) стала повноправною учасницею проекту «Архівний портал Європи». Голова Укрдержархіву А. Хромов і Голова правління фундації «Архівний портал Європи» А. Агема (Arjan Agema) в дистанційному режимі підписали договір про обмін метаданими. Зараз Україна представлена на порталі колекцією «Архіви визвольного руху» Галузевого державного архіву СБУ. Для перегляду колекції користувач здійснює перехід зі сторінки «Архівного порталу Європи» на вебсайт «Цифрового архіву українського визвольного руху»¹¹.

Іл. 1. Зображення вебсторінки «Архівного порталу Європи»
(<https://www.archivesportaleurope.net/>).

¹⁰ Рибачок О. М. Міжнародні інтегровані цифрові ресурси документальної культурної спадщини архівів, бібліотек, музеїв : етапи створення, стратегії розвитку (80-ті роки ХХ — 10-ті роки ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.02 // Рибачок Олег Миколайович; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Київ, 2018. 23 с.

¹¹ Archives Portal Europe. URL: <https://www.archivesportaleurope.net/> (дата звернення: 26.09.2024).

Необхідність представлення архівних інформаційних ресурсів України на світовому рівні є очевидною, адже українська історико-культурна спадщина — це частина глобального світу, яка теж підпадає під новітні процеси інформатизації. Безсумнівно, що нагромаджений досвід зарубіжних країн у розробленні та використанні програмних продуктів стосовно інтегрованих цифрових ресурсів установ пам'яті, напрацьовані вітчизняним законодавством відповідні стратегії і положення дали поштовх цифровій трансформації українських інституцій та сприяли поступовому впровадженню подібних програмних продуктів, що репрезентують консолідовані інформаційні ресурси. Перелічимо деякі з них: «Електронний архів Українського визвольного руху», «Портал Шевченка», «Електронний архів української періодики LIBRARIA», «e-Архів Михайла Грушевського», «Електронна бібліотека «Україніка»», «Міжархівний пошуковий портал» тощо.

Загальновідомо, що Міжархівний пошуковий портал є публічним електронним сервісом, що покликаний автоматизувати діяльність архіву. Також він є публічною площиною для всіх представлених на ньому установ цього профілю та надає централізований й уніфікований доступ до їхніх оцифрованих документів. Портал є частиною ПК «Archium».

Розробником комплексу є компанія-партнер Державної архівної служби України — приватне підприємство «Архівні інформаційні системи», діяльність якого пов'язана з оцифруванням та удоступненням архівних і бібліотечних колекцій, упровадженням інформаційних технологій у вітчизняні установи. Компанія зреалізовує комплексний системний підхід у вирішенні проблеми інформатизації архіву, упроваджуючи програмний комплекс, кінцевим продуктом якого є вебресурс, що надає доступ до цифрових копій архівних документів із можливістю повнотекстового пошуку контенту.

Варто наголосити, що ресурс «Archium» спрямований на створення єдиного інформаційного простору вітчизняної архівної галузі. Пріоритетними завданнями, які дозволяють розв'язати впровадження цього програмного продукту, є формування цифрового контенту (облікових даних, цифрових зображень документів) для наповнення публічних електронних сервісів, спрямованих на забезпечення доступу до архівних інформаційних ресурсів. Ресурс має багато переваг, найголовнішими з-поміж яких слід назвати такі:

- 1) оперативний та безкоштовний доступ до довідкового апарату та цифрових копій архівних документів установ, які інтегрують власні електронні інформаційні ресурси до порталу;

- 2) розширене використання технологічних можливостей інформаційно-пошукової системи;

- 3) автоматизація виробничих процесів, пов'язаних з удоступненням архівної документної інформації, її обліком і збереженням;

4) уможливлення адміністративній частині ПК виконувати управління контентом тощо.

Зазначимо, що з метою інформування користувачів стосовно наявних фондів та архівних документів Держархів Полтавської області здійснював представлення електронних інформаційних ресурсів безпосередньо на власному офіційному вебсайті та з гіперпосиланням на Google Диск у вигляді таких основних елементів:

1) електронні довідники різноманітних жанрів і видів (анотовані реєстри описів, реєстри фондів, каталоги, списки фондів, переліки газет, алфавітні книги реєстрації актових записів, оцифровані видання науково-довідкового фонду, оцифровані описи) у форматі PDF і DOC;

2) цифрові зображення документів у розділі «Виставки онлайн», цифрові копії газетної періодики.

Елементи цифрових копій документів репрезентуються в розділі «Виставки онлайн» на вебсайті архіву та під час онлайн-конференцій на електронній платформі ZOOM. Держархів продовжує оприлюднювати на власному вебсайті оцифровані описи радянського періоду в рубриці «Архівні ресурси (електронні)». До прикладу, за 2023 р. було опубліковано 1 тис. 322 описи. Але, на нашу думку, належною мірою доступ користувачів до архівних документів, що мають історико-культурну цінність, є все-таки дещо утруднений. Впровадження в грудні 2023 р. програмного комплексу в Держархіві Полтавської області, що відбулося під час презентації під назвою: «Єдине вікно доступу до цифрових ресурсів українських архівів», дещо покращує вирішення цієї проблеми.

Приєднання до ПК «Archium» здійснювалося на основі матеріально-технічної бази Держархіву Полтавської області, що включило в себе: комп'ютерне обладнання, техніку для оцифрування архівних документів, удосконалений та переведений у формат програми Microsoft Word науково-довідковий апарат, наявний цифровий фонд користування документами Національного архівного фонду (НАФ) і пристрої для його зберігання.

Варто зазначити, що переведення архівної інформації на електронні носії є одним із пріоритетних напрямів роботи Держархіву Полтавської області. Починаючи з 2021 р., оцифрування архівних документів проводиться як власними силами, так і в тісній співпраці з американською корпорацією FamilySearch International. Приєднання до платформи для створення цифрового архіву значно посилить цю роботу.

Безумовно, розміщенню матеріалів для оприлюднення цифрових копій передують копітка робота. Відбір фондів для оприлюднення їх на Міжархівному пошуковому порталі здійснюється за такими вагомими критеріями:

1. Передусім фонд не повинен підпадати під обмеження Закону України «Про авторське право і суміжні права», за яким: авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті; строк

дії авторського права закінчується через 70 років після того, як твір було оприлюднено; авторське право на твори помертено реабілітованих авторів діє протягом 70 років після їх реабілітації; авторське право на твір, вперше опублікований протягом 30 років після смерті автора, діє протягом 70 років від дати його правомірного опублікування¹².

2. Фонд не повинен підпадати під обмеження Закону України «Про захист персональних даних», згідно з яким на 75 років від дати створення обмежується доступ до документів, що містять персональні дані.

3. Фонд має мати історико-культурну цінність для суспільства.

4. Також обирають фонди, які мають критерій найбільшої затребуваності, що, передусім, дозволяє знизити вплив на фізичний стан документів (наприклад: документи генеалогічного характеру, посімейно-майнового обліку, а також різноманітні особові справи, послужні списки, списки учасників релігійних спільнот, фільтраційні й архівно-слідчі справи тощо).

5. Безумовно, що першочергового оцифрування потребують фонди, які піддаються незворотному впливові часу та мають згасаючий текст. Такі документи містять цінну інформацію, яку потрібно передати наступним поколінням. Але працювати з ними необхідно вкрай обережно.

6. Обиралися також фонди, які не були опубліковані на вебсайті партнерської компанії FamilySearch International, із метою забезпечення унікальності контенту.

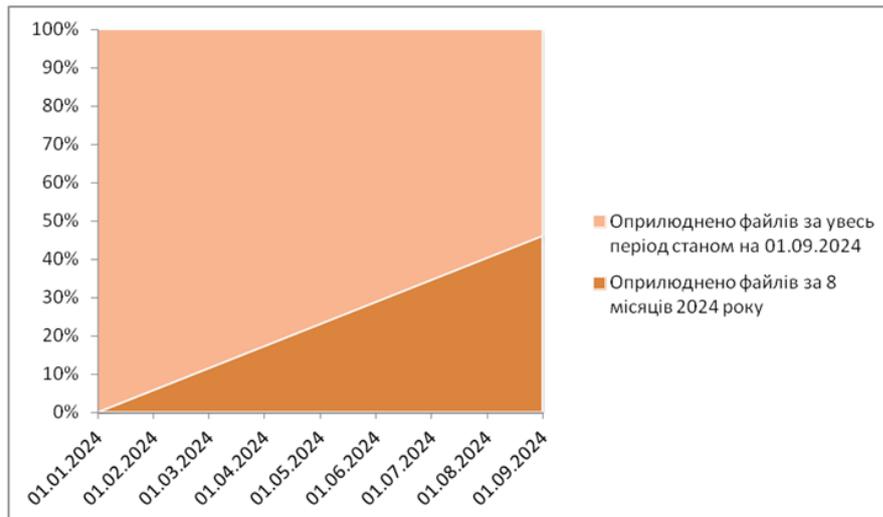
Зазначимо, що станом на серпень 2024 р. на порталі загалом оприлюднено: 420 тис. 865 цифрових зображень документів (файлів) до 4 тис. 884 справ 18-ти фондів. За перші 8 місяців 2024 р. архівом завантажено 186 тис. 572 цифрових зображення документів із 1 тис. 646 справ фонду «Державна надзвичайна комісія СРСР зі встановлення і розслідування нанесених злочинів німецькими загарбниками Полтавській області, м. Полтава Полтавської обл.» (Ф. Р-3388) (усі 1 тис. 646 справ) і 172 тис. 889 сканкопій з 2 тис. 22 справ фонду «Виконавчий комітет Полтавської міської Ради народних депутатів, м. Полтава Полтавської обл.» (Ф. Р-1792) (всі справи)¹³.

Проаналізувавши досвід упровадження ПК «Archium», можна зробити низку важливих висновків щодо реалізації новітніх принципів інформатизації, які дозволяє втілити ця програма. З-поміж них варто, на нашу думку, виокремити такі:

1. *Принцип системності*. Публікація інформації відбувається відповідно до закономірностей упорядкування архівних документів, що дозволяє дослідити їхні взаємозв'язки, визначити зовнішні відносини всієї системи фондів з іншими системами та об'єктами.

¹² Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX : станом на 15 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> (дата звернення: 01.10.2024).

¹³ Сайт Державного архіву Полтавської області. URL: <https://poltava.archives.gov.ua/> (дата звернення: 01.10.2024).

Іл. 2. Діаграма оприлюднення файлів на сайті Держархіву Полтавської області.

2. *Принцип комплексності* охоплює всі ієрархічні структурні елементи НАФ, його інформаційні об’єкти (сторінки, документи, справи, описи, фонди, архівосховища, архівні установи) та процеси оброблення цих документів. Слід додати, що рівень інформатизації процесу чи об’єкта визначається конкретно за їхніми властивостями та здійснюється одночасно разом з іншими складниками інформатизації архівної справи.

3. *Принцип раціоналізму та ефективності.* Реалізується за рахунок автоматизації процесів, що підвищує їхню ефективність. Тож для досягнення кінцевого результату витрачається ресурсів не більше, ніж їх було б витрачено під час використання інших способів. Економія визначається за співвідношенням отримання ефективного кінцевого результату та затрат на спосіб його одержання.

4. *Принцип наступності.* Дозволяє визначати нові завдання, спираючись на попередній досвід і вже досягнуті результати. Адже для оприлюднення цифрових копій документів на порталі використовуються раніше оцифровані масиви архівних документів і переведені у формат Microsoft Word описи фондів.

5. *Принцип інтеграції інформації та процесів.* Передбачає одноразове оприлюднення конкретної цифрової інформації, що становить собою архівну автоматизовану інформаційну систему. У такий спосіб система дає можливість спускати типові задачі для автоматизованого опрацювання електронної інформації множині її користувачів із різним рівнем доступу до даних (користувач, адміністратор локального ресурсу, адміністратор із технічної підтримки). Безумовно, кожна категорія користувачів має власні права доступу до інформації, робота з якою здійснюється в

межах різноманітних процесів (завантаження, пошук, надання доступу тощо). Зазначимо також, що деякі процеси можуть співпадати для категорій, наділених різними користувацькими правами. Також зазначений принцип передбачає інтеграцію електронних інформаційних ресурсів в єдину архівну інформаційну автоматизовану систему. Такими електронними інформаційними ресурсами є всі локальні ресурси, представлені на Міжархівному пошуковому порталі.

6. *Принцип уніфікації інформації та процесів.* Передусім він дозволяє створити єдиний інформаційний простір, що водночас є частиною світового інфопростору, в якому робота з опублікованою інформацією здійснюється однаково для всіх користувачів, незалежно від властивостей робочого пристрою архівіста чи користувача. Тобто, абсолютно немає значення, який саме пристрій використовується, на якій програмній платформі його створено, який браузер використано, до якої комп'ютерної мережі та яким способом приєднано, в якому місці на планеті знаходиться користувач — завжди робота у зазначеній Інтернет-системі буде здійснюватися однаково.

7. *Принцип модульності.* Як показує досвід роботи, це положення передбачає здійснення інформатизації окремих компонентів системи, незалежно від інших її складників. Тобто, цей принцип засвідчується наповненням порталу незалежними інформаційними блоками, коли оприлюднюється визначений фонд, його описи та цифрові копії документів справ. Останні не завжди можуть бути завантажені та опубліковані, адже це, насамперед, залежить від матеріально-технічної бази установи, яка наповнює власний локальний ресурс порталу.

8. *Принцип масштабованості.* Полягає у збільшенні можливостей інформаційної системи за рахунок підвищення її потужностей. Наприклад, досить прогнозованим є процес збільшення розмірів дискової пам'яті, що її надає хостинг для зберігання оприлюднених цифрових копій та науково-довідкового апарату. Це, передусім, уможлиблює множинам систем зберігання даних об'єднати ЕІР в один великий масив.

9. *Принцип збереженості архівної інформації.* Річ у тім, що портал є ще одним способом збереження цифрових копій документів на додаток до серверного обладнання та USB-накопичувачів, які вже використовує архів.

10. *Принцип збереженості архівних документів.* Забезпечення доступу до цифрових копій документів впливає на стан збереженості оригінальних документів та унеможлиблює здійснення щодо них будь-яких дій з боку користувачів.

11. *Принцип довірливості* полягає в наданні характеристики офіційності всім діям архівістів щодо адміністрування порталу, що є підґрунтям для встановлення інформаційного простору між архівною установою та користувачами, яка базується на довірі з боку останніх.

12. *Принцип віддаленого доступу до документної спадщини НАФ та її захищеності.* Це положення передбачає забезпечення доступу до документів через мережу «Інтернет» і застосування технічного захисту інформації, що гарантує її незмінність.

13. *Принцип врахування норм міжнародних стандартів щодо зберігання даних, їхніх форматів, описування документів, керування зазначеною архівною інформаційною автоматизованою системою.* Відтак, реалізація цього принципу здійснюється відповідно до ДСТУ 4331:2004 «Правила описування архівних документів (ISAD(G):1999, NEQ)»¹⁴ та методичних рекомендацій «Цифровий фонд користування документами Національного архівного фонду: створення, зберігання, облік та доступ до нього»¹⁵.

14. *Принцип простоти пошуку* полягає в представленні користувачу, крім професійних, інструментів пошуку архівної інформації, інших спрощених інструментів (наприклад, науково-довідковий апарат) чи можливість повнотекстового пошуку, пошуку за покажчиками тощо. Це дозволяє користувачам здійснювати т. зв. «сліпий» пошук інформації.

15. *Принцип поетапності* реалізується через послідовність дій щодо наповнення порталу, оскільки виконання кожного наступного кроку залежить виключно від успішного завершення попереднього.

16. *Принцип провідної ролі архівістів* стверджує неможливість упровадження та наповнення порталу без участі висококваліфікованих працівників галузі.

17. *Принцип планування впровадження інновацій* передбачає постійне оновлення програми.

Прикметно, що в інтерфейсі ПК «Archium», на базі якого зреалізовано Міжархівний пошуковий портал, втілено сучасні тенденції щодо дизайну — інтерфейс є структурованим, інтуїтивно зрозумілим і максимально простим для відвідувачів сайту, які володіють навичками упевненого користувача персонального комп'ютера.

Через головну сторінку Міжархівного пошукового порталу користувачі мають змогу виконати перехід на локальні ресурси порталу — державні архіви, що здійснили приєднання, тобто інтегрували власні електронні інформаційні ресурси у вигляді довідкового апарату та цифрових копій архівних документів.

Крім того, варто наголосити, що запровадження єдиного порталу доступу до довідкових засобів і цифрових копій архівних документів

¹⁴ Правила описування архівних документів (ISAD (G) : 1999, NEQ) : ДСТУ 4331:2004. Чин. від 01.07.2005 / розроб.: Н. Христова (кер.), Л. Драгомірова, С. Лозова. Київ : Держспоживстандарт України, 2005. 15 с.

¹⁵ Цифровий фонд користування документами Національного архівного фонду : створення, зберігання, облік та доступ до нього : метод. рекомендації. / Держ. арх. служба України, Укр. н.-д. ін-т архів. справи та документознавства; уклад.: Л. В. Дідух, Н. В. Залеток, Т. М. Ковтанюк. Київ, 2018. 131 с.

№	Назва	Дати	Кількість справ
13	Гадяцький повітовий суд, м. Гадяч Чернігівського намісництва, з 1791 р. Київського намісництва, з 1795 р. Чернігівського намісництва, з 1796 р. Малоросійської губ., з 1802 р. Полтавської губ.	1792-1792	1
16	Зінківський повітовий земський суд, м. Зінків Гадяцького полку, з 1781р. Чернігівського намісництва, з 1796р. Малоросійської губ., з 1802р. Полтавської губ.	1788-1800	3
21	Гадяцький нижній земський суд, м.Гадяч Чернігівського намісництва, з 1791р. Київського намісництва, з 1795р. Чернігівського намісництва, з 1796р. Малоросійської губ., з 1802р. Полтавської губ.	1798-1798	1
50	Полтавське волосне правління, м. Полтава Полтавської губ.	1913-1919	7
76	Полтавський малоросійський совісний суд, м. Полтава Катеринославського намісництва, з 1796 р.	1806-1808	2

Іл. 3. Зображення вебсторінки Держархіву Полтавської області на Міжархівному пошуковому порталі
(<https://searcharchives.net.ua/archives/14/>).

презентує можливість формування централізованого цифрового фонду користування документами НАФ, що дозволить перейти до їхнього електронного обліку. Тож ми прогнозуємо створення потужного інформаційного ресурсу, поповнення якого буде здійснюватися на регулярній основі за принципом: інформація вводиться один раз для багаторазового її використання в подальшому. Підсумком цих дій стане трансформація державних архівів як інформаційних систем стосовно накопичення, збереження та надання доступу до історично-значущої документальної інформації.

Отже, підсумовуючи зазначене вище, можна стверджувати, що ПК «Archium» необхідно розглядати як новітню систему інформатизації архіву, кінцевим інформаційним продуктом якого є Міжархівний пошуковий портал — консолідований інформаційний ресурс приєднаних архівних установ, чий електронні інформаційні ресурси доступні для користувачів онлайн «24/7» у вигляді науково-довідкового апарату та інформації, представленої на оприлюднених цифрових копіях архівних документів.

Зазначимо, що активація певної кількості функціональних можливостей порталу потребує удосконалення української законодавчої бази, що лишається вагомим викликом у процесі модернізації архівної галузі, вирішення якого унормує трансформаційні процеси та дозволить архівам повною мірою використовувати можливості запроваджених новітніх технологій.

Упровадження ПК «Archium» у Держархіві Полтавської області є реалізацією передового досвіду трансформаційних процесів вітчизняної архівної галузі. Ця комплексна система інформатизації архіву насамперед реалізує доступність перед користувачем архівного довідкового апарату та представлених до нього цифрових копій зображень справ, що значно полегшує досліднику роботу з пошуку необхідної інформації.

Успіхи головної архівної установи Полтавщини щодо темпів оцифрування архівних документів були відзначені в публічному звіті про

діяльність архівних установ України в 2023 р. Голови Державної архівної служби України А. Хромова. Зазначимо, що Держархів Полтавської області посідає лідерські позиції у цьому напрямі з-поміж архівних установ України. Крім того, Держархів Полтавської області було також відзначено як такий, що має високий відсоток оцифрованого довідкового апарату до архівних фондів. Безумовно, оприлюднення оцифрованого контенту дозволить архіву розширити коло споживачів архівної інформації як в Україні, так і за її межами, що дуже важливо в умовах воєнного стану.

Для самих архівістів упровадження ПК «Archium» — це успішна реалізація тенденції автоматизації робочих процесів щодо комплектування, обліку, збереження та руху архівних документів. У більш глобальних масштабах — це рух країни в напрямі євроінтеграції та створення Національного інформаційного фонду України.

REFERENCES

1. Bezdrabko, V. V. (2108). Elektronnyi arkhiv : chy hotovi my do novykh vyklykiv? [Electronic archive : are we ready for new challenges?]. *Informatsiia, komunikatsiia, suspilstvo 2018, materialy 7 Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii IKS-2018* [Information, communication, society 2018, Proceedings of the Conference title] (pp. 123–124) [in Ukrainian].
2. Bozhuk, L. (2016). Osoblyvosti zdiisnennia informatsiino-analitychnoi diialnosti v arkhivnii sferi [Peculiarities of implementation of information and analytical activities in the archival sphere]. *Simnadsiaty dzhereloznavchi chytannia, prysviacheni 150-richchii z dnia narodzhennia Mykhaila Hrushevskoho, materialy Vseukrainskoi naukovoï konferentsii* [Seventeenth readings on source studies dedicated to the 150th anniversary of the birth of Mykhailo Hrushevskyi, Proceedings of the Conference title] (pp. 114–116) [in Ukrainian].
3. Cherednyk, L. & Panchenko, I. (2023). Uprovadzhennia novitnykh informatsiinykh tekhnolohii u Derzhavnomu arkhivi Poltavskoi oblasti [Implementation of the latest information technologies in the State Archive of the Poltava region]. *Arkhivy Ukrainy*, 3(336), 74–86 [in Ukrainian].
4. Dovzhuk, I. (2019). Informatyzatsiia arkhivnoi spravy ta vykorystannia informatsiinykh resursiv NAF Ukrainy [Informatization of archival files and use of information resources of the National Archival Fond of Ukraine]. *Sotsium. Dokument. Komunikatsiia*, 7, 68–81 [in Ukrainian].
5. Haranin, O. Ya. (2013). Vplyv informatsiinykh tekhnolohii na utvorennia novykh form arkhivnykh dzherel [The influence of information technology on the formation of new forms of archival sources]. *Arkhivy Ukrainy*, 6(288), 86–94 [in Ukrainian].
6. Kalakura, Ya. & Paliienko, M. (2021). Kontseptualizatsiia elektronnoho arkhivoznavstva v konteksti tsyfrovizatsii ukrainskoho suspilstva [Conceptualization of electronic archival studies in the context of digitalization of Ukrainian society]. *Arkhivy Ukrainy*, 3(328), 36–65 [in Ukrainian].
7. Levchuk, O. (2020). Arkhivni elektronni informatsiini resursy yak dzherelo istorychnoi informatsii [Archival electronic information resources as a source of historical information]. *Arkhivy Ukrainy*, 4(325), 52–72 [in Ukrainian].

8. Prykhodko, L. F. (2019). Zberezhennia tsyfrovoi kulturnoi spadshchyny — imperatyv XXI stolittia (za dokumentamy YuNESKO i Yevropeiskoho Soiuzu) [Preservation of digital cultural heritage is an imperative of the 21 century (according to UNESCO and European Union documents)]. *Arkhivy Ukrainy*, 2(319), 67–92 [in Ukrainian].

9. Rybachok, O. M. (2018). *Mizhnarodni intehrovani tsyfrovi resursy dokumentalnoi kulturnoi spadshchyny arkhiviv, bibliotek, muzeiv : etapy stvorennia, stratehii rozvytku (80-ti roky XX — 10-ti roky XXI st.)* [International integrated digital resources of documentary cultural heritage of archives, libraries, museums: stages of creation, development strategies (1980s — 10s of the 21st century)]. (Extended abstract of candidate's thesis) [in Ukrainian].

10. Tiurmenko, I. (2016). Istoryko-kulturna spadshchyna na vebseitakh systemy derzhavnykh arkhiviv oblastei Ukrainy : stratehiia dostupu [Historical and cultural heritage on the websites of the system of state archives of regions of Ukraine : access strategy]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Istoriiia*, 3, 70–75 [in Ukrainian].

Liudmyla Cherednyk

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor
of the Department of Ukrainian Studies,
Culture and Document Studies,
National University
«Poltava Yuri Kondratyuk Polytechnic»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9589-8041>

Julia Lobas

Chief Archivist
of the Department of Organizational
and Personnel Work,
State Archives of Poltava Region
ORCID: <http://orcid.org/0009-0006-0337-5854>

**IMPLEMENTATION
OF THE UNIFIED ELECTRONIC NETWORK FOR ACCESS
TO DOCUMENTS IN THE STATE ARCHIVES
OF THE POLTAVA REGION**

Abstract. The purpose of the article is to analyze the process of implementing the software complex «Archium» into the activities of the State Archives of the Poltava Region. **The methodological principles.** The research methodology is based on analytical-synthetic and practical work using the methods of analysis and synthesis, theoretical generalization, systematization of scientific and practical data. **Scientific novelty.** The scientific novelty consists in the studied and generalized best practices

of informatization of the state archives, which was carried out during the process of introducing new modern information products into the activities of the archives. **Prospects for further studies** relate to the implementation of a comparative analysis of the nature of filling the Interarchival search portal with various state archives and the development of a plan for its integration as a web resource into the consolidating international portals of Europe. **Conclusions.** During the research, it was established that the SC «Archium» software complex is extremely important in the implementation of the strategy of informatization of the archival industry of Ukraine, the ultimate goal of which is to create a single remote access window to NAF documents, which constitute the cultural and historical heritage of the state. The software complex allows you to create and present separate document collections online, as well as to form complex electronic resources of state archives of a significant volume. Its public part, namely the Interarchival Search Portal for users, is a convenient web resource for searching retrospective documentary information, and for specialists it is a powerful database for everyday work. The implementation of SC «Archium» in the State Archives of the Poltava Region made it possible to implement the best experience of foreign specialists in transformation processes in the domestic archival industry. The main archive of the Poltava Region has a high percentage of digitized reference apparatus for archival fonds, which allows the institution to occupy a leading position among other archival institutions of the country. The use of an innovative software product suggests the need to improve the Ukrainian legislative framework of the archival industry, taking into account the realities of today, improving the capabilities of the interface.

Key words: archives; «Archium»; electronic information resource; digitalization of archival case processes; information product.